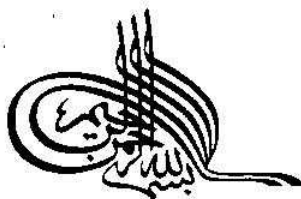

شماره دوازده : ۱۳۸۵.۹۶

هیتت معارف و
تجدید سبید علی صیاد شیرازی

نبردهای صحنه عملیات غرب

(استان‌های: ایلام، کرمانشاه، کردستان، آذربایجان غربی)

نویسنده: سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۰۵-۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۸۰۰۳۹
عنوان و نام پدیدآور	: نبردهای صحنه عملیات غرب/ سید یعقوب حسینی؛ [تهیه کننده هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی].
مشخصات نشر	: تهران: ایران سبز، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۶۱۶ ص.: مصور (بخشی رنگی).
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- نبردها
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- خاطرات
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۳
رده بندی کنگره	: DSR ۱۶۰۶/ح۵ ۱۳۹۴
سرشناسه	: حسینی، سید یعقوب، ۱۳۱۱ - ۱۳۸۸.
شناسه افزوده	: ایران. ارتش. هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی
وضعیت فهرست نویسی	: مینا

نبردهای صحنه عملیات غرب

نویسنده: سرهنگ زرهی ستاد سید یحیی حسینی

نوبت / سال چاپ: اول / ۱۳۹۵

شماره شابک: ۱ - ۰۵ - ۷۴۱۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸

شمارگان: ۲۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز - تهران

مرکز پخش: تلفن ۲۲۴۸۸۷۵۶ نمابر ۲۲۴۸۸۶۵۰ - صندوق پست ۵۸۴۱ - ۱۹۵۱

قیمت: تومان

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

حق چاپ برای هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» محفوظ است

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دست آوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آن‌ها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

«هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۳، با تصویب حضرت امام خامنه‌ای و بنیان‌گذاری امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سبهد علی صیادشیرازی» و حمایت‌های مادی و معنوی مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، این رسالت مهم را با روحیه متعالی بسیجی برعهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت و تلاش دسته‌جمعی سربازان رادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخارآمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است، ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد از سال ۷۳ تا سال ۷۸ بدین ترتیب بوده است که براساس زمان و مکان هر عملیات، جمعی از رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند در منطقه عملیات عزیمت نموده و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشت‌های تحریری، صوتی، تصویری، مجموعه‌ای از حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نموده است. هیئت معارف جنگ از سال ۷۸ تا سال ۹۴ تعداد ۱۳۰ عنوان کتاب مستند درباره وقایع ۸ سال دفاع مقدس منتشر نموده است.

آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال ۳ دانشگاه افسری امام علی (ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۷۲ برای کلیه دانشگاه‌های افسری زمینی، هوایی، دریایی و فارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا در آمد و تا زمان نگارش این کتاب بیش از ۲۰ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در زمینه نظری و میدانی مورد آموزش داده است. از سال ۱۳۹۴، آموزش معارف جنگ برای دانشجویان سال ۳ دانشگاه قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص) نیز به اجرا درآمد.

هیئت معارف جنگ همچنین از سال ۱۳۸۸ آموزش کارکنان وظیفه در مقاطع تخصصی فوق‌دیپلم، لیسانس، فوق‌لیسانس و دکترا در مراکز آموزش وظیفه را برای ریزی نمود و این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت ۱۶ ساعت آموزش معارف جنگ را در ساعات فوق برنامه طی نموده که تا زمان چاپ این کتاب بیش از ۲۰۰ هزار نفر از کارکنان وظیفه که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند. از سال ۱۳۹۰ افسران دوره عالی رسته‌ای، در هر دوره به مدت ۸ ساعت و تا سال ۹۴ تعداد ۲۳۲۵ نفر آموزش معارف جنگ را طی نموده‌اند. از بهمن سال ۱۳۹۳ تا کنون نیز، تعداد ۵۰ هزار نفر سربازان دیپلم و زیر دیپلم نیز در هر دوره به مدت ۸ ساعت تحت آموزش معارف جنگ قرار گرفته‌اند.

هیئت معارف جنگ «شهید سبهد علی صیادشیرازی»

سخن ناشر

کتابی که ملاحظه می‌فرمایید از سلسله کتاب‌هایی است که جناب سرهنگ زرهمی استاد سید یعقوب حسینی در سالهای دفاع مقدس به رشته تحریر در آورد. پس از پایان جنگ تحمیلی تعدادی از این کتابها با عنوان «ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس» توسط سازمان عقیدتی سیاسی ارتش، انتشار یافت و در زمره کتاب‌های معتبر دفاع مقدس محسوب و تا کنون مورد استفاده بسیاری از نویسندگان و پژوهشگران این عرصه قرار گرفته است.

هیت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» با استفاده از بایگانی موجود، کتاب حاضر را توسط سرتیپ ۲ صادقی‌گویا، مجدداً بررسی و با حذف اضافات و انجام تصحیحات لازم در مرحله انتشار قرار داد. امید است برای روشن شدن حقایق بخشی از تاریخ نظامی این کشور، اقدامی مفید و ماندگار انجام شده باشد.

در ماه‌های پایانی سال ۱۳۸۱، شأ فانه اطلاع یافتیم که نویسنده محترم در تاریخ ۸۸/۱۰/۱۴ وفات یافته‌اند.

ایشان دوران پر افتخار و زندگی سالم و آبرومانه را در کسوت نظامی و سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به ویژه در ابتدای جنگ تحمیلی طی نمودند. پس از بازنشستگی نیز، تاریخ نظامی دفاع مقدس را در چارچاه تدبیر و خدمت بزرگی در عرصه علمی نظامی کشور از خود به یادگار گذاشته‌اند. آرزو داریم خداوند متعال، ایشان را با مجاهدان فی سبیل الله محشور و به بازماندگان آن مرحوم در سلامتی و سعادت دنیوی و اخروی نصیب فرماید.

هیت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی»

فهرست

۱۱	معرفی نویسنده
۱۳	سخن ویراستار
۱۹	پیشگفتار
۲۳	مقدمه
۳۱	فصل اول - پیش روی نیروهای متجاوز عراق و متوقف کردن آنها
۳۲	بخش یکم: وضعیت عمومی منطقه نبرد در آغاز جنگ
۳۲	۱- وضعیت زمین منطقه عملیات
۳۷	۲- استعداد و گسترش نیروهای دشمن در آغاز جنگ در منطقه عملیاتی غرب
۴۱	۳- استعداد و گسترش نیروهای خودی (ایران) در صحنه عملیات غرب
۵۲	بخش دوم: پیشروی نیروهای متجاوز عراقی در سرزمین ایران
۵۲	۱- نبرد در منطقه مرزی استان ایلام
۸۲	۲- نبرد در منطقه مرزی استان کرمانشاه
۹۵	۳- آغاز جنگ و پیشروی نیروهای متجاوز
۱۱۳	۴- اولین حمله متقابل نیروهای ایران
۲۱۲	۵- اثرات جنگ تحمیلی در مناطق مرزی کردستان و آذربایجان غربی
۲۵۶	بخش سوم: متوقف کردن پیشروی نیروهای متجاوز و پدافند در غرب
۲۶۳	آغاز جنگ در صحنه عملیات غرب، یادداشتهایی از خاطرات رزمندگان
۲۶۳	۱- سرهنگ زرهی ستاد عبدالعلی فیروزی
۲۶۴	۲- سرهنگ زرهی علی اصغر خوارزمی

۲۶۵	۳- برادر مالکیان
۲۶۸	۴- سروان مازیار
۲۶۹	۵- ستوانیکم امیر رستمی
۲۷۱	۶- خواهر مریم و خواهران ملکشاهی
۲۷۱	۷- سرگرد افشین
۲۷۳	۸- ستوانیار بحری
۲۷۵	۹- یکی از اهالی قصرشیرین
۲۷۹	فصل دوم- آفات متفاله ییروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در صحنه عملیات غرب
۲۸۰	بخش یکم: عملیات آفندی در سال ۱۳۵۹
۲۸۰	مقدمه
۲۸۳	۱- عملیات آفندی عاشورا در ۸ آبان ۵۹
۲۹۰	۲- عملیات کلینه سید صادق در ۲۸ آذر ۵۹
۲۹۷	۳- عملیات آفندی تنگ حاجیان، دی ماه ۵۹ - منطقه عملیاتی گیلانغرب
۳۲۶	۴- عملیات آفندی میمک در ۱۹ دی ماه ۵۹
۳۷۰	یادداشت‌هایی از خاطرات تعدادی از رزمندگان در عملیات میمک
۳۷۰	۱- سرگرد زرهی علی اصغر خوارزمی
۳۷۲	۲- سرهنگ زرهی ستاد عبدالعلی فیروزی
۳۷۵	۳- سرتیپ ۲ پیاده ستاد محمود کروندی
۳۸۱	۴- سرهنگ ستاد پرویز خلف‌بیگی
۳۸۴	۵- سرگرد پیاده صالح زهی
۳۸۵	۶- ستوان سوم علی اکبر میری
۳۸۸	۷- ستوانیار دوم علی خواجه‌زاده
۳۸۹	۸- استوار یکم بخشعلی امیریان

- ۳۹۱ ۵- عملیات آفندی تیپ ۳ لشکر ۸۱ زرهی در شمال سرپل ذهاب، ۱۵ اسفند ۵۹
- ۳۹۶ ۶- عملیات آفندی چغالوند در گیلانغرب در ۲۶ اسفند ۵۹
- ۴۰۵ بخش دوم: عملیات آفندی در سال ۱۳۶۰ و سال ۱۳۶۱
- ۴۰۵ عملیات آفندی بازی دراز در منطقه سرپل ذهاب، مرحله یکم، ۶۰/۲/۲
- ۴۵۴ عملیات آفندی بازی دراز، مرحله دوم، ۶۰/۶/۱۱
- ۴۷۳ یادداشت‌هایی از خاطرات رزمندگان در عملیات بازی دراز
- ۴۷۳ ۱- سرهنگ بدری
- ۴۷۸ ۲- برادر وزوایی
- ۴۸۴ ۳- سر نخلبا، شترابه
- ۴۸۶ عملیات آفندی قوچ سلطان، خیب (و محمد رسول الله (ص) در منطقه مریوان
- ۴۹۰ عملیات آفندی قوچ سلطان، سیر
- ۴۹۵ عملیات آفندی محمد رسول الله (ص)
- ۴۹۹ یادداشت‌هایی از خاطرات رزمندگان درباره عملیات قوچ سلطان و محمد رسول الله (ص)
- ۴۹۹ ۱- سرهنگ نخعی
- ۵۰۲ ۲- برادر جعفری
- ۵۰۲ ۳- سروان پیاده ناصر صفایی
- ۵۰۵ ۴- سرهنگ ابراهیمی
- ۵۰۶ ۵- سرهنگ جوادیان
- ۵۰۷ ۶- سربازان وظیفه...
- ۵۰۹ ۷- برادر احمد متوسلیان
- ۵۱۰ عملیات آفندی شیاکوه در منطقه گیلانغرب، ۳۰ آذر ۶۰
- ۵۳۴ عملیات آفندی مسلم ابن عقیل در منطقه سومار، مهر ۶۱

۵۷۵	یادداشت‌هایی از خاطرات رزمندگان در عملیات مسلم ابن عقیل	
۵۷۵	۱- سرهنگ توپخانه ستاد اصغر جمالی	
۵۷۷	۲- سرهنگ پیاده ستاد کریم عبادت	
۵۷۸	۳- برادر عباس مردان‌خانی	
۵۸۰	۴- سرهنگ ۲ پیاده کیوان لاجوردی	
۵۸۱	۵- ستوان یکم اردشیر پازوکی	
۵۸۳	۶- برادر شکرالله بهزادی	
۵۸۵	۷- گروهیان حفظ‌الله براری	
۵۸۸	۸- ستوان سوم مهدی صانعی	
۵۸۹	۹- گروه دوم رمضان کبیر	
۵۹۱		نمایه
۶۰۴		نقشه

معرفی نویسنده

سرهنک زرهی ستاد سید یعقوب حسینی در سال ۱۳۱۱ در خانواده‌ای مذهبی در ابهر به دنیا آمد. تحصیلات خود را در ابهر و سپس در تهران ادامه داد و در سال ۱۳۳۱ وارد دانشکده افسری و سال ۱۳۳۴ با درجه ستوان دومی فارغ التحصیل شد. پس از پایان دوره آموزش رسته زرهی، در لشکر اصفهان مشغول به خدمت شد.

در سال ۱۳۱۶ پس از طی دوره دانشکده فرماندهی و ستاد به لشکر ۹۲ اهواز منتقل شد که آن زمان مصادف با آغاز اختلافات مرزی ایران و عراق و صف‌آرایی نظامی طرفین بود. وی به عنوان افسر عملیات و طراح طرح‌های عملیاتی مربوطه در لشکر تا سال ۱۳۵۴ و عقد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر خدمت کرد. از سال ۱۳۵۶، فرماندهی تیپ سوم لشکر ۹۲ زرهی را عهده‌دار و پس از پیروزی انقلاب در مدیریت آمادگی رزمی معاونت عملیات و اطلاعات ستاد نیروی زمینی خدمت کرد. با آغاز جنگ تحمیلی در سال ۱۳۵۹ به عنوان جانشین عملیاتی نزاجا به خوزستان اعزام شد. در سال ۱۳۶۰ با درخواست شخصی، بازنشسته شد.

پس از بازنشستگی در دانشکده فرماندهی و ستاد نیروی زمینی و سازمان عقیدتی سیاسی ارتش، مشغول تهیه و تنظیم تاریخ جنگ شد. با خدمت در زمانه وقت نزاجا - سرهنک صیاد شیرازی تعداد قابل توجهی کتاب، درباره عملیات‌های ۸ سال جنگ تدوین کرد که تا کنون تعدادی از آن‌ها در مرحله انتشار قرار گرفته و بقیه نیز در مراکز دانشگاهی و پژوهشی آجا مورد استفاده می‌باشد.

در دی ماه سال ۱۳۸۸ وفات و به دیار ابدی پیوستند. روحشان شاد.

عناوین کتاب‌های منتشر شده توسط هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی»

به قلم: سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

(از سال ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳)

۱۳۸۶	جبهه جنوب در شهریور ۵۹
۱۳۸۷	تاریخ نظامی جنگ تحمیلی جلد ۱ (زمینه‌های بروز جنگ)
۱۳۸۷	تاریخ نظامی جنگ تحمیلی جلد ۲ (برخودهای مرزی قبل از آغاز جنگ تحمیلی)
۱۳۹۰	عملیات والفجر مقدماتی
۱۳۹۰	نبردهای سال ۶۲ تا پایان سال ۱۳۶۴
۱۳۹۱	لشکر ۹۲ زرهی در سال اول جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	سیل مصنوعی برای پدافند در خوزستان
۱۳۹۲	تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی در آغاز جنگ تحمیلی
۱۳۹۲	عملیات کلی سال اول جنگ تحمیلی در خوزستان
۱۳۹۳	عملیات رمضان
۱۳۹۳	عملیات الله اکبر
۱۳۹۳	عملیات نصر
۱۳۹۳	عملیات شیاکوه
۱۳۹۵	نبردهای منطقه اهواز و سوسنگرد در آغاز جنگ تحمیلی
تحت اقدام	نبردهای منطقه خرمشهر و آبادان در سال اول جنگ تحمیلی

به علاوه، ده‌ها عناوین دیگر که در مراکز اسناد معتبر آجا موجود و بهره‌برداری می‌گردد.

سخن ویراستار

در مرکز اسناد هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» کپی نسخه‌ای از این کتاب را در کنار سایر کتاب‌هایی که به قلم نویسنده محترم آن، مرحوم جناب سرهنگ سید یعقوب حسینی در زمان خود تهیه شده است، مشاهده، مطالعه و بررسی نمودم.

با مطالعه و بررسی مطالب این کتاب و دیگر کتاب‌ها به قلم ایشان متوجه شدم که چه کار بزرگ و بی‌ظنیری توسط نویسنده، در زمان جنگ انجام گرفته است. شاید اگر چنین همت عالی از سوی نویسنده و حمایت از طرف فرمانده وقت نزاجا، دافوس و رئیس عقیدتی سیاسی آجا که از سال ۶۱ به بعد به آنجا آمد، وجود نداشت، امروز با نیرویی چندبرابر آن زمان، هرگز به چنین مدارک و نگارش نمی‌توانستیم دست یابیم. به این ترتیب تاریخ نظامی این کشور از چگونگی رویدادها، درگیری‌ها، محدودیت‌ها، اقدامات، عملیات، محروم می‌ماند. همین کمبودها سبب دور شدن از بیان واقعیت‌ها و تحریف‌ها ... می‌گردد. هرچنان که بسیاری از حوادث جنگ تحمیلی، به سبب آن که از جزئیات و اطلاعات کمی و کیفی آن، بازگویی نمی‌نماید و یا به موقع در اختیار پژوهشگران قرار داده نشده است، امکان تدوین و تحلیل دقیق آن محال دارد.

یادم می‌آید در سال ۱۳۶۲ که مشغول طی دو دفتر دافوس بودم، در یکی از روزها که فرمانده وقت نزاجا - جناب سرهنگ صیاد شیرازی - جهت سخنرانی برای دانشجویان و اساتید به سالن اجتماعات دانشکده تشریف آورده بودند، در مسیر خروج ایشان از سالن جناب سرهنگ حسینی که در آن زمان بازنشسته و با لباس شخصی بودند و در آن جمع به غیر از پرسنل و وقت دافوس - جناب سرهنگ فاضل - که هم‌دوره ایشان نیز بودند و از همه مسن‌تر بودند، بعد از آن کتاب‌های مجلد شده را درباره دفاع مقدس در روی میزی به صورت تاییپ شده، به حضور فرمانده نیروی زمینی ارائه و توضیح دادند. از آن صحبت‌ها، این طور یاد می‌آید که این دیدار و اقدامات، سابقه قبلی داشته و قبلاً فرمانده نیرو دستوراتی درباره پشتیبانی از اقدام ایشان و در اختیار گذاردن مدارک و نیروی انسانی مورد نیاز صادر نموده بودند. در آن جلسه، در پی گزارش جناب سرهنگ حسینی، دستورات تکمیلی دیگری به فرمانده دافوس و همراهان ابلاغ نمودند.

سال‌ها از زمان این خاطره گذشت، تا آن که ۲۲ سال بعد، در سال ۱۳۸۴ به واسطه مسئولیت مدیریتی که در مجموعه هیئت معارف جنگ داشتیم، با ملاحظه نسخه‌های

کتاب‌های تایپ شده موجود به قلم ایشان در مرکز اسناد و نیز به سبب آن که مأموریت تهیه، تنظیم و انتشارات کتاب‌های موردنظر هیئت معارف جنگ را داشتیم، درصدد برآمدیم که با ایشان تماس و راجع به انتشار این کتاب‌ها، نظرشان را جویا شوم. بالاخره بعد از مدتی جستجو، موفق به تماس تلفنی شده و درخواست نمودم که به هیئت معارف جنگ تشریف بیاورند و حضوری مذاکره نماییم. محبت نمودند و از کرج به تهران در روز تعیین شده - ۸۴/۴/۲۱ - تشریف آوردند. خلاصه نظرشان این بود که «من هر چه در توانم بود، در زمان خود به نگارش درآوردم و در اختیار دافوس و عقیدتی سیاسی اجا قرار دادم، اکنون دیگر توان ادامه اقدامات تکمیلی در مورد این موضوعات ندارم. شما آن چه که به صلاح و مفید برای تاریخ نظام این کشور می‌دانید انجام دهید»

یک جلسه دیگر نیز برای مصاحبه - ۸۴/۵/۱۸ - همراه یکی از همکاران افتخاری به منزل جناب سرهنگ محمد علی رفیعی، ای کاش این مصاحبه‌ها ادامه می‌یافت، که متأسفانه از طرف آن همکار محترم، چنین امکانی حاصل نشد.

بعد از آن جلسه، هیئت معارف جنگ توانست سه عنوان کتاب «تاریخ نظامی جنگ تحمیلی ج ۱ و ۲ و جبهه جنوب در شریرو» به قلم ایشان منتشر و تعدادی به منزل نویسنده محترم ارسال نماید. احتمالاً آن‌ها را ما لحظه کردند. تا آن که در سال ۱۳۸۸ خبر ناگوار فوت ایشان دریافت شد ...

ریاست محترم هیئت معارف جنگ ... امیر سرتیپ آرمانی، همیشه اصرار دارند تا فرصت‌ها از دست نرفته و پیشکسوتان دفاع مقدس در حیات مستند، کلیه مطالب و مدارک جمع‌آوری شده، تنظیم، تدوین و انتشار یابند، تا نسل کنونی و پیدگن، ترانند از مجموعه افتخارات دفاعی کشور خود بهره‌برداری نمایند.

بر اساس این تدبیر، تاکنون - سال ۹۴ - بیش از ۱۰۰ عنوان کتاب‌های مستند درباره دفاع مقدس توسط این هیئت انتشار یافته و در فهرست منابع بسیاری از کتاب‌های مستند درباره جنگ تحمیلی قرار گرفته‌اند. مسلماً اگر حمایت و تشویق ریاست هیئت نبود، چنین دستاوردی حاصل نمی‌شد. برخورد لازم می‌دانم به این جهت سپاسگزاری خود را از ایشان اعلام نمایم.

همان‌طور که خوانندگان محترم ملاحظه می‌فرمایند، مدارک، مکاتبات، خاطرات و اظهارنظرهایی که در کتاب‌های این نویسنده محترم آمده است، بیانگر چگونگی بخش مهمی از فعالیت‌ها، اقدامات ستادی، اجرایی یگان‌های نظامی میدان رزم، در آن زمان است که از بایگانی‌های غیرقابل دسترس دیگران خارج گشته و به ملت ایران برای ماندگاری در تاریخ و بهره‌برداری‌های متنوع ارائه شده است. مسلماً اگر آن روز این کار انجام نمی‌شد، امروز دیگر به هیچ وجه، چنین مدارکی یافت نمی‌شد.

در مرحله آماده‌سازی هر کدام از این کتاب‌ها، مشاهده می‌شد که در نسخه موجود، در مرکز اسناد هیأت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی» یک یا چند صفحه از آن وجود ندارد. به ناچار، مرکز اسناد سازمان عقیدتی سیاسی ارتش و یا معاونت پژوهش و تولید علم دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش (دافوس آجا) مراجعه و از روی نسخه موجود در آن قسمت‌ها، صفحات مورد نیاز را یافته و مورد استفاده قرار دادیم. بر خود لازم میدانم از همکاران محترم این دو مجموعه علمی، نظامی، و فرهنگی پُرازش که اینجانب را یاری فرمودند، سپاسگزاری نمایم.

انتظار نیست که این نوع کتاب‌ها که صرفاً برای رسمی و نظامی دارند، مورد استفاده و علاقه عموم قرار گیرند. بلکه این کتاب‌ها با هدف‌های پژوهشی، تاریخی نظامی برای پژوهشگران، علاقمندان، کارشناسان، افسران، مدیران مراکز و دستگاه‌های نظامی تدوین و انتشار می‌یابند. این نوع کتاب‌ها تعریف و کاربرد خاص خود را دارند و نگارش آن‌ها نیز فقط از صاحبان دانش و تخصص نظامی که استعداد قلم‌نگاری هم داشته باشند برآمده.

انصافاً، نویسنده این کتاب که از بزرگان این فن بودند، به خوبی از عهده این تعریف‌ها و هدف‌های خاص موردنظر برآمده‌اند.

نکته قابل توجه دیگر، آن است که کلیه پیام‌ها و اسناد آورده شده در این کتاب جای توضیح، تفسیر، بحث و اظهارنظر کارشناسی دارد. برای دریافت نکات آموزشی، تاریخی، نظامی و بالاخره درس‌هایی که از این حوادث و تجارب برای حال و آینده می‌توان کسب نمود، جای چنین مباحثی خالی است.

در این مرحله از تدوین و تنظیم و نشر کتاب، تصمیم گرفته شد، وقت و توان خود را

بیشتر صرف انتشار آثار باقی مانده با شکل موجود نمائیم تا در حدی که خداوند توفیق زندگی دنیوی به ما می دهد، این خدمت را انجام و این آثار و اسناد تاریخی نظامی کشور را از قفسه های بایگانی خارج و با انتشار آن ها به شکل مناسب، در انتظار و دسترس عموم قرار دهیم.

اقدامات تکمیلی و بهره برداری کارشناسانه از این کتاب ها، اگر ما هم فرصت نیابیم، مسلماً دیگران با در اختیار داشتن این کتاب ها انجام خواهند داد. آن قسمت از خواسته نهایی ما نیز به این ترتیب به خواست خداوند برآورده خواهد شد.

ما باید توجه داشت که با توجه به اهمیت و حیاتی بودن موضوع مورد نگرش، نویسنده محتاج آن به که به نظرش مثبت و یا منفی رسیده، بیان نموده است. با همین نگرش، اسناد منفی نیز ارائه کرده است. اما متأسفانه مشکلی که افراد بشر دارند، آن است که ذهن آنان قادر به اندازه گیری دقیق در دیده ها و شنیده ها که به طور نمونه ارائه می شوند نمی باشد. ممکن است با دیدن، شنیدن و یاد آوری یک نمونه از موضوعی، آن نمونه را خارج از اندازه واقعی در کل موضوع تعریف و نتیجه گیری مثبت یا منفی نمایند، در حالی که هیچ وقت این نوع قضاوت و نتیجه گیری درست نیست. قضاوت می تواند درست باشد که دقیقاً تمام جزئیات و ابعاد کمی و کیفی و شرایط زمان، مکان و اوضاع و احوال اجتماعی آن مشخص باشد. درباره این بحث، هر کس مثال های زیادی در ذهن خود دارد. مثلاً - پدر شنیدید که همه ... این طورند، یا همه ... چنین اند و یا ... گوینده با محور قرار دادن یک نمونه آن را به کل موضوع تطبیق می دهد. با توجه به چنین آسیبی که مطالب یا اسناد منفی در خوانندگان ایجاد می کنند، معمولاً در کتاب ها از ارائه آن ها خودداری می کنند.

رسانه ها هم در دنیای امروز، وقتی نظر خاصی را می خواهند به مخاطبان خود به غلط یا درست باور دهند، با استفاده از همین ضعف اندازه گیری ذهنی افراد بشر، با ارائه چند نمونه محدود مثبت یا منفی، نتیجه گیری مثبت یا منفی به مخاطبان القاء می کنند. این توضیحات به جهت آن بود که خوانندگان محترم با مطالعه اسناد و مطالب مثبت یا منفی این کتاب، از نتیجه گیری غلط اجتناب نمایند و یا با برداشت ناقص از متن کتاب به بیراهه کشانده نشوند.

ما نیز همان طور که نویسنده محترم ارائه داده، امانتداری نموده و در کتاب آوردیم.

هرچند که ممکن است بعضی از مباحث ارائه شده نیاز به نقد کارشناسان و اهل فن دیگری هم باشد. این برداشت نیز طبیعی و منطقی است. نویسندگان محترم نیز خود به این نکته توجه و در پایان مقدمه کتاب‌های خود به آن اشاره نموده‌اند.

نکته آموزنده دیگری که مسلماً خوانندگان محترم توجه خواهند نمود، آن است که در آن شرایط و زمان سخت، چگونه یگان‌ها و رده‌های مختلف فرماندهی، با بالادست و زیردست خود، صادقانه و مؤدبانه، مکاتبه و به دور از رعایت ملاحظات خوشایندی و یا بدآیندی رده‌ها، به بیان واقعیت‌های موجود و مدیریت بحران پرداخته‌اند.

امید است که در جهت ادامه راه شهدا و شرح بخشی از حماسه تاریخی ملت بزرگ ایران در دفاع مقدس مرقی با بیان ثواب این کار را نیز برای نویسندگان محترم اهدا می‌نمائیم.

با سلام و احترام

سر تیپ ۲ ستاد نجات‌علی صادقی‌گویا

پیشگفتار

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ

بگوا در روی زمین بگردید و ببینید پایان کار پیشینیان چگونه بوده است.

(سوره روم آیه ۴۲)

پیشگفتار (مدارک تاریخی جنگ تحمیلی)

یادآوری مهم:

از بررسی کنندگان، خوانندگان و استفاده کنندگان این مدارک درخواست می شود قبل از بررسی به نکات زیر توجه فرمایند:

۱. دستورالعمل تهیه مدارک:

این مدارک در اجرای نامه به ۶۰/۰۲/۱/۸۵ - ۶۱/۴/۳۰ معاونت آموزشی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران تدوین و تنظیم و تدوین شده است.

۲. هدف های اصلی: هدف های اصلی تهیه این مدارک طبق دستورالعمل یادشده بالا به

شرح زیر بوده است:

الف) تجزیه و تحلیل هریک از نبردهای عمده و بررسی علل پیروزی یا شکست آنها.

ب) ایجاد زمینه مطلوب برای تهیه مسائل آموزشی مدارس فرهنگی نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران.

ج) بهره برداری آموزشی از تجربیات به دست آمده از جنگ تحمیلی.

۳. اسناد اصلی بهره برداری شده برای تهیه این مدارک:

الف) برآوردهای ستادی، طرح ها و دستورهای عملیاتی تهیه شده در ستاد مشترک، نیروی زمینی و لشکرها و تیپ های اجرا کننده عملیات که در پرونده های عملیاتی و اطلاعاتی نیروی زمینی و رده های پایین تر ثبت شده بود.

ب) پیام‌ها، دستورات و گزارش‌های مبادله شده بین قرارگاه‌ها، شامل ستاد مشترک، نیروی زمینی، لشکرها و تیپ‌های اجرا کننده عملیات که در پرونده‌های عملیاتی و اطلاعاتی این قرارگاه‌ها ثبت شده بود.

ج) خاطرات شخصی معدودی از فرماندهان و افسران ستاد که شخصاً در طرح‌ریزی و هدایت عملیات شرکت یا حضور داشتند.

د) مدارک مورد نظر تا رده قرارگاه، لشکرها و تیپ‌های مستقل بوده است و پیام‌ها و دستوراتی که بین قرارگاه تیپ‌ها، گردان‌ها و رده‌های پایین‌تر مبادله شده در بیشتر این مدارک منظور نشده است.

۴. درخواست اسناد سازمان‌های خارج از نزااج:

از سازمان‌های خارج از نزااج، درخواست شد برای تکمیل این مدارک، اسناد و مدارک عملیاتی مربوط به نبردهای جنگ تحمیلی را در اختیار نیروی زمینی قرار دهند، ولی تا تکمیل این مجموعه مدارک حراسته شده را ارسال نکردند. این سازمان‌ها عبارتند از: الف) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران که نقش فعال و سهمی بسیار در عملیات داشتند.

ب) ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران که در طرح‌ریزی و هدایت جنبه‌های سیاسی و اقتصادی جنگ تحمیلی نقش اصلی را داشته است.

ج) ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران که قدمت مده یگان‌های آن دوش به دوش برادران سرباز خود در یگان‌های نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در نبردها شرکت داشتند.

د) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران که در پشتیبانی نزدیک هوایی و ترابری یگان‌های نیروی زمینی عامل مهمی بود.

هـ) نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران که در منطقه آبادان و خرمشهر قسمتی از تلاش‌های پدافندی و آفندی در این منطقه را عهده‌دار بود.

توجه: به تهیه‌کنندگان تاریخ کامل جنگ تحمیلی توصیه می‌شود ضمن بررسی این مجموعه، همکاری سازمان‌های یادشده بالا را نیز درخواست کنند و مدارک عملیاتی آن سازمان‌ها را دریافت و در جریان حوادث جنگ تحمیلی منظور کنند.

۵. روش گردآوری مدارک مورد نیاز:

الف) عین پرونده‌های عملیاتی و دستورات و طرح‌های عملیاتی قرارگاه‌های شرکت‌کننده در عملیات درخواست و دریافت شد و تمام برگ‌های این اسناد و مدارک مورد بررسی قرار گرفت.

ب) از کلیه طرح‌ها و دستورات عملیاتی و برآوردهای ستادی و دستورات جزء به جزء نسخه‌برداری شد و عیناً در کتاب مربوطه آورده شد.

ج) پرونده‌های ستادی معاونت عملیات و اطلاعات نیروی زمینی، قرارگاه مقدم نیروی زمینی در جنوب و لشکرهای ۱۶، ۲۱، ۷۷، ۸۱، ۹۲ و تیپ‌های ۵۵ هوارد و ۸۴ پیاده که در اختیار گرفت، بررسی قرار گرفت، همگی مطالعه شد و پیام‌ها و دستوراتی که بین قرارگاه‌های شرکت‌کننده در عملیات (تا رده تیپ داخل) مبادله شده بود و تأثیر قابل ملاحظه‌ای در هدایت عملیات داشت، عیناً نسخه‌برداری شد و در کتاب‌ها آورده شد. ذکر این نکته لازم است که فقط پیام‌هایی در جبهه‌برداری شد که از نظر افسر بررسی‌کننده حایز اهمیت تشخیص داده شد و ممکن است پیام‌هایی وجود داشته باشند که از نظر افسران دیگر مهم بوده‌اند، ولی در کتاب منظره نشانده نشده‌اند.

د) طی امریه‌ای از طریق ستاد نیروی زمینی، از کلیه افسران، درجه‌داران، سربازان و غیرنظامیان شرکت‌کننده در جنگ تخمیلی درخواست شد خاطرات خود را بنویسند و برای گروه بررسی ارسال کنند تا به نام خود آنان ثبت گردد. لیست پاسخ مثبتی به این خواسته گروه بررسی داده نشد.

۶. نکته قابل توجه خوانندگان:

نکته مهمی که لازم است مورد توجه قرار گیرد، مطالب مربوط به اسباب و نظریات و مشاهدات و خاطرات شخصی افسر بررسی‌کننده از جریان حوادث با توجه به مدارک گردآوری شده و ارتباط دادن حوادث با یکدیگر است. از این رو به صورت یک نتیجه قطعی و کامل نباید تلقی شود. بلکه ممکن است بررسی‌کنندگان بعدی مدارک دیگری از هر عملیات به دست آورند یا شخصاً در عملیاتی حضور داشته‌اند و شاهد عینی جریان حوادث نبوده‌اند که در ارتباط حوادث، نتیجه‌گیری دیگری از هر عملیات بکنند و نظریات کامل‌تری ارائه کنند. مسلماً مدارک گردآوری شده در این کتاب، ثبت و ضبط همه جریانات نیست و چه بسا اسناد و مدارک

عملیاتی در پرونده‌های عملیاتی تیپ‌ها، گردان‌ها، گروهان‌ها و سایر سازمان‌ها وجود داشته باشند که می‌تواند جریان وقایع را روشن‌تر ارائه کند. این‌گونه مدارک در هنگام تدوین این کتاب در اختیار افسر بررسی‌کننده نبود، امید است در آینده بررسی‌کنندگان و محققان دیگر تاریخ جنگ تحمیلی برای تکمیل این مدرک گردآوری شده اقدام کنند، تا تاریخ نظامی و در صورت امکان تاریخ سیاسی این جنگ تحمیلی که قسمتی از تاریخ میهن اسلامی ما برای نسل‌های آینده ملت ایران عزیز خواهد بود، هر چه کامل‌تر تهیه و تدوین شود.

که هستی را نمی‌بینم بقایی

عرض نقشی است کز ما باز ماند

افسر تهیه‌کننده:

سرهنگ زرهی ستاد سید یعقوب حسینی

مقدمه

به‌منظور پیش‌آگاهی از چگونگی مقدمات شروع جنگ در صحنه عملیات غرب، به مروری کوتاه بر مطالب بیان شده، در کتاب‌های قبلی می‌پردازیم.

منطقه مرزی مورد اختلاف ایران و عراق از لحاظ نظامی اساساً به دو منطقه مستقل شامل منطقه مرزی جنوب غربی ایران به نام صحنه عملیات خوزستان و منطقه غرب ایران که شامل مناطق مرزی استان‌های ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی به نام صحنه عملیات غرب می‌گردد تقسیم شد.

نظر به این‌که خط مرز بین ایران و عراق در منطقه خوزستان و قسمت جنوبی استان ایلام براساس قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر مشخص شده و میله‌گذاری گردیده بود، لذا در این منطقه حکومت عراق ادعای ارضی علیه ایران نداشت. فقط یک ادعای مغیوبیت در شرایط ارون‌دروود را داشت، که به همان علت خود را به صحنه عملیات خوزستان کشاند. ولی وضعیت تعیین خط مرز در مناطق مرزی غرب بر قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر به مرحله قطعی و نهایی نرسیده بود. به ویژه در دو منطقه مرزی که میمک در شمال مهران و زینل‌کش در جنوب غربی قصر شیرین بود. تعیین حدود مرزی به علت خودداری نمایندگان حکومت عراق در کمیسیون تعیین حدود، از امضای موافقت‌نامه نهایی بلاک‌های باقی مانده بود.

هنگامی‌که اختلافات سیاسی حکومت بعثی عراق با جمهوری اسلامی ایران رو به شدت نهاد، و به مرحله برخوردهای نظامی نزدیک شد، حکومت بعثی عراق تنها دلیل اساسی خود را برای آغاز جنگ، باز پس گرفتن همان مناطق مورد اختلاف در منطقه زینل‌کش و میمک (به اصطلاح حکام عراق زین‌القوس و سیف‌سعد) عنوان کرد و ادعا نمود، که در قرارداد الجزایر، ایران به کلیه خواسته‌های خود در شط‌العرب (اروند رود) دست یافته، ولی دولت عراق به خواسته‌های خود در مرز زمینی نرسیده است. لذا صدام حسین، حاکم جاه طلب عراق بعد از رسیدن دامنه اختلافات سیاسی به نقطه اوج، اعلام کرد، این مناطق را به زور و قدرت نظامی از ایران خواهد گرفت. و همین موضوع را انگیزه عملی تجاوز به قلمرو ایران اعلام نمود. اما لازم است این نکته را درباره این بهانه‌جویی عراق یادآور شویم که اگر

بر فرض عراق چنین ادعایی داشت، چرا قبل از متوسل شدن به نیروی نظامی، آن را به مراجع بین‌المللی ارجاع نکرد. اگر حاکم جاه‌طلب عراق قصد بهانه‌جویی برای آغاز جنگ نداشت، می‌توانست طبق موازین بین‌المللی مسئله قرارداد الجزایر و چگونگی خواسته‌های خود را نسبت به عدم اجرای هر قسمتی از آن، از طرف ایران، به مراجع بین‌المللی ارجاع کند. اما حکومت عراق این کار را نکرد زیرا خود می‌دانست که دلیل موجهی برای آن ندارد و به جای آن مسئله فی مابین ایران و عراق، مسئله ۳ جزیره تنگه هرمز را که ایوموسی و تنب کرچک و بزرگ بودند، در مراجع بین‌المللی عنوان کرد. عراق در ۱۸ فروردین ماه ۱۳۵۹ طی نامه‌ای از دبیر کل سازمان ملل خواست، ایران را وادار به واگذاری آن سه جزیره به اعراب نماید. در حال که از نظر حقوق بین‌الملل دولت عراق هیچ‌گونه سهمی و حقی در آن ۳ جزیره نداشت. و اگر هم ادعایی بر آن ۳ جزیره وجود داشت، مربوط به امارات متحده عربی به ویژه شیخ حسین شارجه و رأس‌الخیمه بود. و آن‌ها هم وکالتی در این باره به عراق و هیچ کشور عربی نداده بودند. تا آنکه سرافشان اقامه دعوی کند.

به هر حال حاکم فاشیست عراق، خود بهتر از هر کس دیگر می‌دانست که ادعاهای او کاملاً بی‌اساس است زیرا خود او به‌عنوان نماینده رسمی دولت عراق، قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر را امضاء کرده بود. لذا تنها بهانه را عدم احقاق حق عراق در منطقه مرزی زمینی عنوان کرد. و به‌نظر خودش برای گرفتن آن قسمت از اراضی و بهانه‌های خود متوسل به قدرت نظامی شد. بنابراین گرچه در چهار خواسته اصلی عراق، برای تسخیر جنگ به ایران اصولاً مسئله اختلاف ارضی مطرح نگردیده بود آن چهار خواسته عبارت بودند از:

- (۱) برگرداندن وضعیت کشتی‌رانی در اروندرود به حالت قبل از انعقاد قرارداد الجزایر
- (۲) واگذاری ۳ جزیره تنگه هرمز به اعراب
- (۳) به رسمیت شناختن هویت عربی خوزستان
- (۴) عدم دخالت ایران در امور داخلی عراق.

با این وجود بهانه لشکرکشی عراق به ایران تصرف همان زمین‌های مورد اختلاف قرار گرفت. این زمین‌ها حدود ۳۲۰ کیلومتر مربع وسعت داشت که قسمتی در منطقه زینل‌کش واقع در جنوب‌غربی قصرشیرین و قسمت دیگر در میمک واقع در شمال مهران بود.

تجاوزات مقدماتی عراق از اوایل سال ۱۳۵۹ از این مناطق آغاز گردید. ابتدا نیروهای مرزی و به تدریج نیروهای منظم ارتش عراق در منطقه مرزی مهران و قصرشیرین اقدامات خصمانه علیه مرزداران ایرانی را شروع کردند. و به مرور عملیات تجاوزکارانه خود را توسعه دادند. به نحوی که در ۱۱ اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ نیروهای عراقی به منطقه مرزی قصرشیرین و نفت‌شهر حمله کردند. این حملات گاهی با واحدهای رزمی و غالباً با اجرای آتش توپخانه و سایر سلاح سنگین ادامه یافت و به مرور تشدید شد.

بالأخره در ۱۱ خرداد ۱۳۵۹ نیروهای متجاوز عراقی پاسگاه‌های مرزی غرب مهران را مورد حمله جمعی قرار دادند. لذا نبرد جدی بین نیروهای ایرانی و عراقی در این منطقه در گرفت. در ۱۳ خرداد ۱۳۵۹ توپخانه عراق شهر قصرشیرین را گلوله‌باران کرد. و در ۱۵ خرداد نیروهای منظم ارتش عراق در نزدیکی خط مرز متمرکز شدند. و نیروی هوایی عراق نیز وارد عمل گردید. طبیعتاً در این شرایط بحرانی دولت و ارتش ایران نمی‌توانست آرام بنشیند و نظاره‌گر تجاوزات مکرر نیروهای مسلح عراق باشد. لذا از طرف نیروهای ایرانی نیز عکس‌العمل مناسب با اقدامات نظامی عراق نشان داده شد.

در تیر ماه ۱۳۵۹ ارتش عراق تجاوزات رزمی را در منطقه زینل کش آغاز کرد و منطقه خان‌لیلی را مورد تهدید جدی قرار داد. به نحوی که ارتش ایران مجبور شد. تمام عناصر لشکر ۸۱ زرهی را جهت مقابله با تجاوزات مرزی به جبهه‌های نزدیک مرز اعزام کند. از اوایل مرداد ماه ۱۳۵۹ تجاوزات مرزی نیروهای عراقی در منطقه زینل کش شدت یافت. و در تمام منطقه مرزی قصرشیرین و نفت‌شهر گسترش پیدا کرد و واحدهای زرهی و مکانیزه عراق در مقابل منطقه زینل‌کش و خان‌لیلی صف‌آرایی کردند. برآورد می‌گردد که حمله ارتش عراق از همین منطقه آغاز خواهد شد.

در ۱۱ مرداد ۱۳۵۹ نیروهای عراقی حمله نسبتاً گسترده‌ای در منطقه زینل کش اجراء کردند و تلفات نسبتاً سنگینی به نیروهای ایرانی وارد نمودند. ولی این حمله نیروهای عراقی به‌وسیله مرزداران ایرانی دفع گردید.

در اوایل شهریور آرامش نسبی در مناطق مرزی برقرار شد. ولی در هفتم شهریور بار دیگر توپخانه عراق شهر قصرشیرین را گلوله‌باران کرد. که منجر به مجروح شدن ۳۰ نفر از

اهالی آن شهر گردید. و برای خاموش کردن توپخانه عراق اجباراً نیروی هوایی ایران وارد عمل شد. گلوله باران شهر قصرشیرین در دهم شهریور ماه تکرار شد و ۴۵ نفر از اهالی قصرشیرین شهید و مجروح شدند. در اطراف پاسگاه قلعه سفید نبردهای جدی بین مرزداران ایرانی و نیروهای متجاوز عراقی در گرفت. وضعیت نظامی منطقه قصرشیرین به شدت بحرانی شد. به نحوی که نیروی هوایی هر دو طرف ایران و عراق وارد عمل شدند. دامنه نبرد به منطقه مرزی نفت شهر کشیده شد. در ۱۳ شهریورماه در این نقطه نیز برخوردی جدیدی بین نیروهای ایرانی و عراقی به وجود آمد. نیروی هوایی هر دو طرف کار را فعال شد. و در تمام منطقه مرزی استان ایلام و کرمانشاه درگیری های پراکنده جریان یافت. در ۱۵ شهریور ماه این درگیری های مرزی از حالت معمولی بین پاسگاه ها خارج شد و نبردهای جدی در بعضی از نقاط مرزی بین نیروهای ایران و عراقی در گرفت و هواپیماهای هر دو طرف متخاصم از پاسگاه های خود پشتیبانی کردند.

بالأخره در ۱۶ شهریور ماه تاجران آشکار و رسمی نیروهای منظم ارتش عراق به قلمرو ایران به مرحله اجراء درآمد. و نیروهای متجاوز عراقی منطقه زینل کش را مورد حمله قرار دادند. و چند پاسگاه مرزی ایران را منهدم کردند. و قسمتی از قلمرو کشور ما را اشغال نمودند. و اولین پیروزی نظامی را از آن خود ساختند. در منطقه میمک نیز نیروهای عراقی تجاوزات رسمی را آغاز کردند. و پاسگاه رضاآباد ایران را اشغال نمودند. نیروهای ایرانی برای عقب راندن نیروهای متجاوز عراق از منطقه زینل کش و شمال غربی مهران عکس العمل شدید نشان دادند لذا نبردهای جدی در این مناطق در گرفت که در روزهای ۱۷ و ۱۸ شهریور ماه ادامه یافت.

در این موقع شهر قصرشیرین از طرف نیروهای عراقی به شدت گلوله باران شد. و تأسیسات آب برق شهر خسارات فراوانی دید. و ارتش عراق موفق شد مواضع خود را در منطقه اشغالی زینل کش مستحکم کند. و در شمال غربی مهران نیز پاسگاه مرزی نی خزر در ۱۹ شهریور ماه به وسیله نیروهای متجاوز عراق اشغال شد و درگیری بین نیروهای ایرانی و عراقی از حالت تبادل آتش کاملاً خارج گردید. نیروهای متجاوز عراقی به تمام

پاسگاه‌های مرزی ما در استان ایلام و کرمانشاه حمله کردند. و تعدادی از آن‌ها را منهدم یا اشغال نمودند.

دولت عراق در ۱۹ شهریور ماه طی یک بیانیه رسمی اعلام کرد که از خاک ایران منطقه‌ای به عرض ۲۵ کیلومتر و عمق ۵ کیلومتر را در منطقه زینل‌کش اشغال کرده است و بدین طریق به‌طور ضمنی آغاز جنگ از طرف نیروهای عراقی را رسماً اعلام و به آن اعتراف نمود.

بعد از اشغال قسمتی از سرزمین مقدس ما در منطقه زینل‌کش و میمک به وسیله نیروهای متجاوز عراق، در ۲۱ شهریور ماه به ارتش ایران دستور داده شد. یگان‌های عمده را طبق طرح‌های پدافندی به مناطق مرزی اعزام کند. لذا از ۲۲ شهریور ماه ۱۳۵۹ صف‌آرایی رسمی نیروهای مساح ایران و عراق در مقابل یکدیگر انجام گرفت.

نیروهای ایرانی در ۲۰ شهریور تلاش کردند نیروهای متجاوز عراقی را از پاسگاه‌های ایرانی هلاله، نی‌خزر و انجیره عقب برانند، و تا حدودی موفق شدند. این عکس‌العمل نیروهای ایرانی حالت مقدماتی جنگ را به स्पطة اوج کشاند.

بالأخره نبردهای مرزی به منطقه نیشهر و سومار کشیده شد. و چند پاسگاه دیگر ایران به اشغال نیروهای متجاوز عراق درآمد. و در منطقه اصلی مورد ادعای عراق یعنی منطقه زینل‌کش و میمک در کنترل کامل نیروهای عراقی درآمد.

این موفقیت اولیه نیروهای عراقی سبب تطمیع حاکم دجاله عراق گردید. و صدام حسین که طعم اولین پیروزی ارتش عراق را با لذتی بیش از حد از چشیده بود. چنین برآورد کرد. که نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به هیچ وجه توانایی مقاومت در مقابل ارتش عراق را ندارند. و همان‌گونه که اظهار کرده بود به زعم خودش بهترین فرصت تاریخی را به‌دست آورده بود. تا ظرف چند روز نیروهای ایرانی را تارومار کند و قسمتی از سرزمین ایران را اشغال نماید. و به عنوان سردار قادسیه «دوم» برتری عراق را به جهان عرب نشان دهد. و سروری تمام ملل عرب را حق مسلم خود بداند و به همین علت در ۲۶ شهریورماه تصمیم نهایی خود را برای تهاجم همه‌جانبه به قلمرو ایران گرفت و در یک سخنرانی رسمی قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر بین ایران و عراق را که خود امضاء کننده اصلی آن بود پاره کرد. و آن را ملغی شده اعلام نمود. و بدین طریق رسماً به ایران اعلان جنگ داد. و بالأخره

در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ تهاجم عمومی ارتش متجاوز عراق به سرزمین مقدس ما در تمام مناطق مرزی بین دو کشور آغاز شد. که احتمالاً وضعیتی متفاوت از دهانه فاو در اروندرود تا دارکلان در نقطه تلاقی مرز سه کشور ایران و ترکیه و عراق جریان پیدا کرد.

از آغاز جنگ، صحنه عملیات جنگ تحمیلی به دو منطقه کاملاً مستقل تقسیم گردید که منطقه جنوب غربی شامل مناطق مرزی استان خوزستان و جنوب استان ایلام به نام منطقه عملیات جنوب و منطقه غربی و شمال غربی شامل مناطق مرزی شمال استان ایلام، استار کرمانشاه، استان کردستان و استان آذربایجان غربی به نام منطقه عملیات شمال غرب نامیده شد.

حادثه در سال اول جنگ در منطقه عملیات جنوب در کتابهای دیگر بیان گردیده است. در این کتاب، حادثه جنگ که در منطقه عملیات غرب رخداد. بیان می گردد. نظر به این که منطقه عملیات غرب از جنوب مهران تا شمال پیرانشهر در جبهه ای به عرض بیش از ۸۰۰ کیلومتر امتداد داشت. و به علت عرض زیاد جبهه مناطق نبرد معمولاً به صورت مستقل یا نیمه مستقل اداره می شد. لذا برای تسهیل بررسی حوادث جنگ در این منطقه عملیات ۸۰۰ کیلومتر با توجه به نقاط هسته مرکزی برخوردها که هدفهای استراتژیکی بودند این منطقه عملیات به چند منطقه نبرد جزء تقسیم گردیده و حوادث هر منطقه نبرد در مبحثی نیمه مستقل بیان شده است.

مناطق نبردی که در این جلد از کتاب تاریخ جنگ تحمیلی حوادث آن مورد بررسی قرار می گیرد به ترتیب از جنوب به شمال عبارتند از: منطقه کرمانشاه، منطقه کردستان، منطقه آذربایجان غربی و قبل از آغاز بررسی حوادث جنگ یادآوری این نکته نیز ضروری است. که حداقل در دو سال اول جنگ منطقه اصلی نبردها عمدتاً محدود به منطقه مرزی ایلام و کرمانشاه بود. و نقطه مرکزی برخوردها در حوالی شهرهای مهران، صالح آباد، نفت شهر و سومار و قصر شیرین قرار داشت. ولی به تدریج که مدت زمان جنگ طولانی شد دامنه نبردها به سمت مناطق شمالی گسترش یافته و به حوالی مریوان در کردستان و پیرانشهر در آذربایجان غربی کشیده شد. اما توجه به این نکته نیز کاملاً ضروری است. گرچه در اوایل جنگ در مناطق مرزی کردستان و آذربایجان غربی برخوردهای عمده ای

بین نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران با نیروهای منظم ارتش متجاوز عراق به وجود نیامد. ولی به علت درگیری با نیروهای مخالف حکومت که در مناطق کردنشین ایران و عراق جریان داشت و از زمان‌های قبل از آغاز جنگ آغاز شده بود، لذا عملاً جنگ به نوعی دیگر در این مناطق وجود داشت و نیروهای مسلح هر دو طرف متخاصم عملاً در حال جنگیدن بودند. گرچه برای هر دو طرف متخاصم ظاهر این جنگ‌ها جنبه عملیات آرام سازی داخلی داشت ولی الزاماً با مسائل جنگ بین دو کشور ارتباط پیدا می‌کرد. زیرا حداقل حلقه‌های ارتباط این دو نوع جنگ این بود، که قسمتی از نیروهای هر دو طرف درگیر عملیات آرام سازی داخلی بودند. ضمن اینکه هر دو طرف متخاصم تلاش می‌کرد از درگیری داخلی طرف دیگر برای تسهیل رصود اهداف عمومی جنگ به نفع خود بهره‌برداری کند. بنابراین درگیری‌های داخلی هر دو کشور به نوعی با جنگ تحمیلی مربوط می‌شد. به همین علت ما در این جلد از کتاب تاریخ جنگ تحمیلی، چگونگی درگیری‌های نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در عملیات آرام سازی داخلی را نیز در حدود اطلاعات در دسترس بیان می‌کنیم، تا هم مشکلات نیروهای مسلح ما در دوره جنگ تحمیلی مشخص‌تر گردد، و هم چگونگی اهمیت وحدت ملی در یک جنگ عربی با یک کشور خارجی روشن‌تر شود. بدین منظور به شرح نبردهای منطقه مرزی کردستان و آذربایجان غربی نیز می‌پردازیم، که اصولاً بر اساس حوادث درگیری‌های داخلی خواهد بود. و به همین ترتیب تریکات اعمال حکومت توسعه طلب عراق در تشدید عملیات نیروهای ضدانقلاب داخلی خواهد بود.

نکته دیگری که لازم است مورد توجه خوانندگان و بررسی کنندگان این کتاب تاریخ جنگ تحمیلی قرار گیرد این است که در این کتاب‌ها فقط حوادث داخلی جنگ تحمیلی مورد بررسی قرار گرفته است. مسائل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و مکتبی جنگ برای تدوین کتاب‌های ویژه آن مسایل منظور شده است که امید است محققین و نویسندگان و مورخین صاحب نظر درباره جنبه‌های غیرنظامی جنگ اسناد و مدارک لازم را به دست آورده و کتاب‌های ویژه‌ای به منظور شرح جریان عوامل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و مکتبی جنگ تحمیلی تهیه و تدوین نمایند. در خاتمه این گفتار قسمتی از نظریات رسمی مقامات عراقی را درباره چگونگی آغاز جنگ بیان می‌کنیم.